

9 TRADICINIŲ AMATŲ CENTRAS

Ulytis dvarvietėje įkurtas Tradicinių amatų centras. Namas pastatytas pagal aukštaitišką modelį. Statinys visiškai ekologiškas, net medinis sienų karkasas ištepamas sėmenų aliejumi. Karkasas užpildytas supresuotų ruginių šiaudų spudulais. Sienos iš abiejų pusių aptinkuotos specialaus molio mišiniu. Namo stogas dengtas specialiai tam ekologiškai išaugintų rugių šiaudais. Amatų centre rengiamos amatininkų ir tautodailininkų parodos, edukacinės programos. Centre pastatytos žiedimo staklės, dvi keramikos krosnys. Šalia centro įrengtas amatų turgelis, kuriame žmonės gali prekiauti pačių pagamintais dirbiniais, maisto produktais. Jame gaivinamos ir populiarinamos linininkystės tradicijos. Norintieji gali išmokyti linus minti, verpti, austi. Mėgstantieji šeimininkauti mokomi spausti linų sėmenų aliejų, pasigaminti įvairių patiekalų.

Panevėžio r. sav., Ulytis sen., Ulytis k.
Tel. + 370 626 57 415, el. p. eriskiuk@gmail.com

EKSPOZICIJA „UPYTĖS BAJORAI“ SENIASIAME PANEVĖŽIO PASTATE

Tai 1614 m. Žemaitijos ir Ulytis seniūno Jeronimo Valavičiaus pastatytas Ulytis pavieto teismo archyvas – seniausias archyvo pastatas Lietuvoje. 2007 m. atidaryta ekspozicija „Ulytis bajorai“ nukelia į Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės laikus, supažindina su bajorų luomo gyvenimo būdu, kultūra ir vertybėmis. Eksponuojami autentiški bajorų aplinkos daiktai, monetų lobiai, dvarų nuotraukos, dvarininkų portretai, žymiausių krašto bajorų giminių herbai. Muziejuje įrengtas dvaro interjeras bei instaliacija legendinio bajoro Vladislavo Sicińskiego-Čičinsko tema.

Kranto g. 21, Panevėžys, dėl lankymo tartis Vasario 16-osios g. 23 arba tel. (8 45) 59 61 81

10 LINŲ MUZIEJUS

Stultiškių vėjo malūnas pastatytas 1880 m. Malūnas yra keturių aukštų, su pasukama prieš vėją kepure. Veikia Linų muziejus, jame galima susipažinti su senoviniu lino apdirbimu, įvairiais eksponatais: audimo staklėmis, įrankiais lino apdirbti, raštuotomis staltiesėmis, rankšluosčiais ir kt. Kiekvienas gali pamėginti nubraukti lino galvutes, minti, brukti ir šukuoti pluoštą, net pabandyti austi.

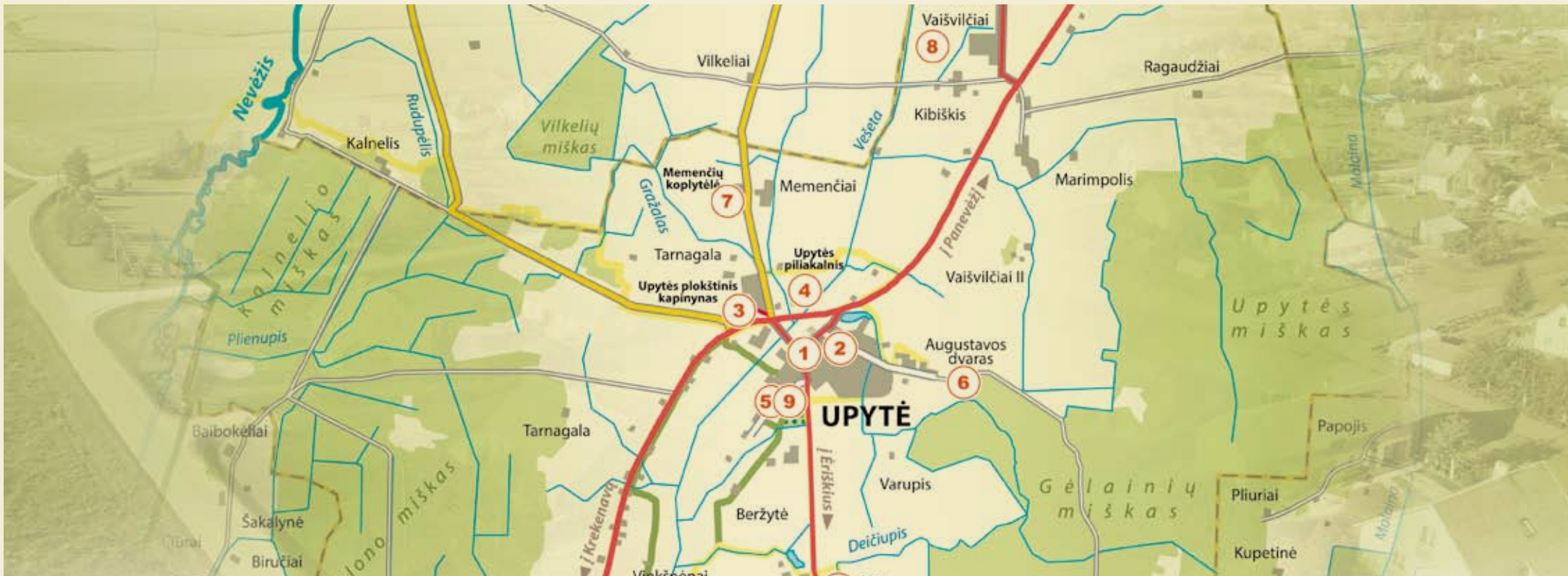
Panevėžio r. sav., Ulytis sen., Stultiškių k., Stultiškių g. 2A
Tel. + 370 615 43 097, el. p. eriskiuk@gmail.com

UPYTĖ

LANKYTINOS VIETOS

www.panrs.lt

1 BAŽNYČIA UPYTĖJE

Katalikų bažnyčia Uplytėje atsirado vėlai. Pirmiausia įsikūrė reformatų maldos namai, susiję su Sicinskių gimine. Pagal 1638 m. Uplytės dvaro inventorių, kaime stovėjusi medinė, gontais dengta bažnytelė su keturiais langais. Pirmoji katalikų bažnyčia pastatyta 1742 m. Uplytės Šv. Karolio Boromiejaus bažnyčia pastatyta 1878 m. senosios bažnyčios vietoje. Ją kartu su parapijiečiais iš pušinių rąstų pastatė klebonas Felicijonas Bytautas. Uplytės bažnyčioje galima įžvelgti ryškias liaudies architektūros formas. Ji turi neobaroko stiliaus bruožų, pasižymi kuklia išore bei puošniu vidumi. Nekilnojamojo kultūros paveldo saugomas objektas (unikalus kodas 31269). 2010 m. restauruotas bažnyčios vidus, 2013 m. – išorė.

2 NEPRIKLAUSOMYBĖS AIKŠTĖ

Uplytės kaimo centre – Nepriklausomybės aikštė. Į ją subėga keliai iš Panevėžio, Eriškių, Krekenavos ir Naujamiesčio. Per daugelį metų aikštės vaizdas keitėsi, bet visada šalia jos stovėjo maldos namai ir kapinės. Aikštę puošia paminklas 1918–1928 m. Lietuvos Nepriklausomybei paminėti, 1964 m. nugriautas, prasidėjęs atgimimui atstatytas pagal architektės R. Vėlyvienės projektą. Uplytės centre 2004 m. pastatyta vietos menininko Č. R. Gnižinsko drožtas stogastulpis, skirtas Uplytės 750-osioms metinėms.

3 UPYTĖS PLOKŠTINIS KAPINYNAS

Uplytės plokštinis kapinynas, datuojamas III – V a. po Kr., yra dabartinių kapinių teritorijoje, šalia parko. Kapinynas aptiktas 1934 m. 1938 m. archeologinė ekspedicija, vadovaujama P. Kulikausko, atliko tyrinėjimus. Aptiko ir ištyrė 51 kapą. Mirusieji palaidoti įvairiomis kryptimis, rasta dvigubų kapų. Įkapės: žalvarinės antklės su kūginiais galais, sidabrinės antklės su šaukštiniais galais, segės, žalvarinės juostinės apyrankės, smeigtukai, siaurrašmeniai pentiniai kirviai, pjautuvai, ylos, lazdeliniai smeigtukai, verpstukai ir kt. Tyrinėtasis kapinynas rodo, kad Uplytė III – V a. turėjo būti nemaža gyvenvietė. Tuo pačiu metu, kai Uplytės gyventojai savo mirusiuosius laidojo plokštinuose kapinyuose, jų kaimynai, gyvenę Zubiškių, Vaišvilčių vietovėse, savo mirusiesiems pylė pilkapius. Apie tai liudija Zubiškių pilkapis (unikalus kodas 6581), esantis vos už kelių kilometrų į šiaurę nuo Uplytės.

4 UPYTĖS PILIAKALNIS

Uplytės piliakalnis, kitaip dar vadinamas Čičinsko kalnu, yra nekilnojamojo kultūros paveldo saugomas objektas (unikalus kodas 5431). Piliakalnis stūkso prie Vešetos ir Uostrauto upelių santakos, pelkėtų pievų supamoje kalvoje, Tarnagalos kaime. Kalvos šlaitai statūs, iki 6 m aukščio. Kalvos šiaurės rytų dalyje yra natūrali 85 m ilgio, 25 m pločio, 6 m gylio įduba. Teigiama, kad čia buvo Uplytės žemės, minimos nuo XIII a., centras, tačiau yra ir prieštaraujančių tokiui nuomonei. Uplytės pilis buvo dar XVI a. viduryje. Papilyje XVII–XVIII a. stovėjo Uplytės dvarininko Vladislovo Sicinskio (1614 m. – po 1673 m.) dvaras. Piliakalnį išgarsino padavimai apie nedorėlį poną Čičinską ir jo prasmegusi dvarą. Literatūroje Čičinską išgarsino A. Mickevičius, Maironis, J. Marcinkevičius, V. Misevičius, K. Ostrauskas.

5 UPYTĖS DVARAS

Iš pietinėje kaimo dalyje buvusio dvaro likę keli pastatai, iš kurių saugomas tik svirnas. Paskutiniai dvaro savininkai buvo Bistramai. Apie savininko tragišką likimą liudija čia esantis kryžius. Dvaro sodybos teritorijoje unikaliame ekologiskame pastate vietos gyventojų bendruomenė „Uplytės žemė“ kartu su Panevėžio rajono savivaldybe įkūrė Tradicinių amatų centrą, kuriame galima susipažinti su linininkyste, juodosios ir raugo keramikos dirbinių gamyba bei kitais senaisiais amatais.

6 AUGUSTAVOS DVARAS

Prie pat Uplytės kaimo prigludęs Augustavos dvaras. Jį nuo XIX a. pradžios valdė Straševičiai. Šiuo metu iš buvusio dvaro pastatų išlikęs gyvenamasis namas, sandėlis, tvartai. Dvare 1885 m. gimė gamtininkas, Panevėžio lenkų gimnazijos mokytojas Valerijonas Straševičius. Prie gyvenamojo namo pritrivinta atminimo lenta. Dvare turėta meno vertybių. V. Straševičiaus surinkta vabzdžių kolekcija, saugoma Panevėžio kraštotyros muziejuje, – viena didžiausių pasaulio drugių, vabalų ir plėviasparnių kolekcijų Lietuvoje.

7 MEMENČIŲ KOPLYTĖLĖ

Memencių kaimas, buvusio dvaro centras, yra į šiaurę nuo Uplytės. Rūmus supo parkas, buvę keletas tvenkinių su dirbtinėmis salomis ir akmeniniais tilteliais. Dvarininkas Simonas Tauginas 1861 m. pastatė kopyltėlę. Manoma, kad tai susiję su baudžiavos panaikinimu. Memencių kopyltėlė yra vietinės reikšmės architektūros paminklas, apie 10 m aukščio, pastatyta iš lauko akmenų ir plytų, dengta keturšlaičiu skardiniu stogu su metaliniu kryžiumi. Cokolis kvadratinis, įremintas tamsiais akmenimis. Viršutinėje kopyltėlės dalyje, kurią supa keturių kolonų atvirų arkų portikas, yra žmogaus ūgio medinė Kristaus, nešančio kryžių, skulptūra. Kopyltėlė yra vėlyvojo klasicizmo stiliaus memorialinis statinys.

8 GAMTOS PAMINKLAIS

Mitologinis Vaišvilčių akmuo yra į vakarus nuo Vaišvilčių kaimo dirbama lauke. Didesnė akmens dalis glūdi žemėje. Plotis daugiau negu 3 m. Akmens viršuje yra netaisyklingos ovalo formos iki 85 cm ilgio, 50–75 cm pločio ir iki 10 cm gylio įdubimas, vadinamas „Dievo pėda“, o akmens šone iškaltas maždaug 50 x 50 cm dydžio puslankis. Akmuo apkerpėjęs, apsamanojęs. Apie jį 1925 m. yra rašęs žymus tarpukario pedagogas ir kraštotyryninkas J. Elisonas. Legendos pasakoja, kad senovėje Dievas vaikščiojęs elgetaudamas po pasaulį ir buvęs atsistojęs ant to akmens, tenai ir likęs jo pėdsakas. Dar vienas įdomus gamtos objektas – tai kaimynystėje esančiame Kibiškio kaime auganti apie 130 metų senumo kriaušė. Ji kuo puikiausiai žaliuoja, gyvybinga, o kamieno apimtis striausioje vietoje siekia 2,5 m.

